

Hulán Holandského království (1810)

ČESKOSLOVENSKÁ NAPOLEONSKÁ SPOLEČNOST

NAPOLEON LOUIS

Bulletin ČSNS

ČÍSLO 86 / LISTOPAD 2020

OBSAH

Zprávy ČSNS	1
Polozapomenutý článek (Jan Vlček)	3
Ludvík Bonaparte a Holandské království (1806–1810) (Sylva Sklenářová)	3
Vítěz nad císařem Napoleonem v Dubé (Miloslav Kolomazník)	21
Svatební šaty Marie Luisy (Karel Řezníček)	29
Louis-Nicolas Davout – vojevůdce s přezdívkou „železný maršál“ (Tomáš Řepa)	30

**Osobní knihovna
dr. Tomáše Řepy**

Napoléon Louis Bonaparte (11. října 1804 Paříž – 17. března 1831 Forlì) byl prostředním synem Napoleonova bratra Ludvíka, krále holandského, a Hortensie de Beauharnais, dcery císařovy manželky Josephiny. Již v roce 1807, když zemřel v útlém věku jeho starší bratr, se stal korunovým princem Holandského království. Králem Ludvíkem II. však byl jen zhruba od 1. do 8. července 1810, v době mezi otcovou abdikací a vpádem strýcových invazních jednotek. Po návratu Bourbonů do Francie se uchýlil do exilu. 23. června 1826 se oženil se svou sestřenicí Charlottou, dcerou Ludvíkova a Napoleonova bratra Josefa. Postavil se na stranu italských bojovníků za nezávislost, ale ve městě Forlì se nakazil spalničkami a nemoci podlehl. Je pohřben nedaleko Paříže v Saint-Leu-la-Forêt (portrét namaloval Félix Cottrau, k článku na str. 3).

ZPRÁVY ČSNS

- Pierre Orsat, prezident Mezinárodní napoleonské společnosti v Lyonu (A. I. N.), kterou založil před téměř 60 lety, v roce 1961, Louis Senti, je pokračovatelem Norberta Brassinna. V uniformě císařského granátníka navštívil mnohokrát nejen slavkovské bojiště, ale řadu dalších míst spojených s Napoleonovou tradicí. Císaře vnímá jako největšího člověka své epochy, který vizionářsky viděl budoucnost Evropy. Orsat o něm říká: „Měl moderní a pokrokové myšlenky, jež uměl realizovat. To on přišel s myšlenkou sjednotit Evropu, vytvořit spojené státy evropské. On prosazoval evropskou měnu a jeho idea se po 200 letech naplňuje. Když pobýval na ostrově Svaté Heleny, řekl: „Pokud se mi už nepodaří realizovat své plány, stejně se jednou uskuteční, třeba mnohem později a ve sjednocené Evropě.“ A je to tady. Pustil se do přepisování zákonů, byla vydána nová ústava. Osobně sepsal Občanský zákoník, který byl na svou dobu velmi pokrokový a francouzské právo na něm staví dodnes. Zřídil Francouzskou národní banku, podporoval průmysl a obchod, zavedl moderní školskou soustavu. V dubnu 1799 se zabýval projektem zřízení židovského státu v Palestině, 30. května 1806 vydal dekret zaručující Židům právo na usídlení. Podle soukromého deníku doktora O'Meary, který byl s Bonapartem na ostrově Svaté Heleny, mu Napoleon na otázku, proč tolik podporuje Židy, odpověděl: „Chci, aby se cítili svobodní v našem různorodém světě, aby byli plnoprávní občané s možností stejné volby víry, jako mají katolíci, protestanti... Židé jsou početní a v každé zemi tvoří významnou komunitu. Nebýt událostí v roce 1814, mohli se Židé usadit ve Francii, kde je zaručena rovnost a kde jsou dveře otevřeny každému.“ (O vztahu císaře a Židů se dočtete v příštím čísle.)

- Lístek na Mohylu. Možná by dnešního návštěvníka zajímalo, jak vypadala a kolik stála vstupenka do muzea před cca 90 lety. V archivu J. Mikulky se jeden takový exemplář dochoval, takže se ráche podívat...

- Na Napoleonských hrách v půli srpna se u slavkovského zámku objevili i netradiční francouzští vojáci – figurky v měřítku 1:6 v detailně zpracovaných uniformách a s pat-

je ta, jak je instituce získala, a ve stručnosti zde lze sdělit, že cesta vedla z pozůstalosti její dcery Albertiny k operní pěvkyni Dině Berberini..., do Čech se měly dostat zásluhou prvorepublikového milánského konzula Jana Lešky a muzeum je mělo získat ze soukromých rukou až roku 1964. Byly již v zbědovaném stavu, hedvábný tyl se rozpadal při pouhém dotyku – celé dochované gró (bez vlečky a dalších předpokládaných doplňků) muselo být podloženo hedvábnou krepelinou a nejkritičtější partie naskeletovány. Po navlečení na figurínu je výsledný dojem velmi dobrý, byť zejména detailnější pohled na spodní barevné lemy odhalí mnoho trhlin a dalších vad na původní kráse. Větší problém však je, že se na žádné známé dobové grafice nepodařilo doložit, že by mladinká francouzská císařovna tyto šaty kdy opravdu oblékla, byť součástí svatebních oslav bylo tolik obřadů, bálů a dalších společenských aktivit, a třebaže „novomanželská kolekce“ bývalé rakouské arcivévodkyně jistě byla značně široká, jen stěží takto krásné šaty zůstaly ladem – jen je otázka, zda je tu pak ještě stále možno mluvit o šatech svatebních... Autorka článku nadto přiznává, že není ani zřejmé, zda pocházejí z „výbavy“, kterou si Marie-Luisa vezla do Paříže už z Vídně, nebo byly zhotoveny ve Francii a věnovány nevěstě až císařem Napoleonem, který svou mladinkou novomanželku hodlal uvést do světa zdejší módy a luxusu. Každopádně však jsou dokladem dobového empírového stylu, kdy bílá byla obecně v kurzu, zvýšený pas přiznával přirozený tvar ženského těla, byla odhalena celá šíje i dosti hluboký dekolt, holé byly i takřka celé paže, atp.

LOUIS-NICOLAS DAVOUT – VOJEVŮDCE S PŘEZDÍVKOU ŽELEZNÝ MARŠÁL

(Mgr. Tomáš Řepa, Ph.D.)

Život maršála Davouta je svědectvím o bouřlivé a přelomové době období Velké francouzské revoluce, díky svým kvalitám se vypracoval na zřejmě nejschopnějšího maršála napoleonských armád, jediného, který neprohrál za celou vojenskou kariéru v bitvě. Paradoxem je, že zpočátku mu byl jeho šlechtický původ v porevolučním období spíše na překážku, nakonec ale mohl naplno ukázat své mistrovství na bitevním poli, taktickou a strategickou vyzrállost. Ne nadarmo je považován za jednoho z nejschopnějších vojevůdců francouzských dějin, na rozdíl od mnoha jiných maršálů císařství navíc ani přes bohatství, které vítězstvími získal, zůstal člověkem bez manýrů celebrit a nenasytné hrabivosti. Maršál Davout byl především schopný voják a velitel, a i když vyžadoval na podřízených tuhou disciplínu, byl svými vojáky oblíben i respektován.

Louis-Nicolas Davout se narodil 10. května 1770 v Annoux v Burgundsku. Pocházel ze starobylé a vážené šlechtické rodiny, otec byl důstojníkem v královské armádě v pluku Royal-Champagne. Rodina však hmotným zabezpečením neoplyvala, a když Davoutův otec nešťastně zahynul 3. března 1779 na lovu, mladý Louis-Nicolas byl nucen se zapsat do královské vojenské školy v Auxerre. Matka se starala o tři jeho sourozence. Davoutové tradičně sloužili ve vojsku, zpočátku však nic nenapovídalo tomu, že by se právě v této generaci mohla objevit výjimečná a výrazná osobnost. Jako kluk uvykly na volnost zvládal školní kázeň těžce, byl temperamentní

Mladý Davout

a fyzicky silný, 180 cm vysoký s širokými rameny a hrudníkem, v kolektivu ale ne příliš oblíbený kvůli své spíše samotářské povaze, navíc byl spíše průměrným studentem, hlavně cizí jazyky nebyly jeho nejsilnější stránkou. Zájem projevoval zejména o historii a dobré výsledky měl v matematice.

Školu nakonec vystudoval a 27. září 1785 byl přijat jako šlechtický kadet do vojenské školy École Militaire v Paříži, zde se těsně minuli s mladým Napoleonem, který ji právě dokončil. Zdejší školní režim byl vojensky drsný s prostou stravou a volnem v jednom dni v týdnu. Postupně se pozdější maršál naučil disciplíně a drilu, ale veškerý volný čas věnoval četbě a rozšiřování intelektuálních obzorů včetně seznámení s díly největších filozofů té doby Voltairem a Rousseauem. Přelomový rok moderních dějin 1789 zasáhl mladého důstojníka plnou silou, oddal se myšlenkám francouzské revoluce. Ač původem šlechtic, touha po celospolečenských změnách mu byla

blízká a sám aristokratickým stavem či spíše jeho manýry pohrdal. Napětí se projevovalo i v pluku Royal-Champagne, kde obdobně jako jeho otec sloužil, v roce 1790 dokonce odmítl výzvu k souboji s rojalistickým důstojníkem. Rokem 1791 vystupuje z královské armády a poprvé se oženil při občanském, ale nikoliv církevním obřadě, ještě v tom stejném roce se přihlásil jako prostý voják do nově se formujícího batalionu dobrovolníků, na žebříčku hodností rychle stoupal a již záhy měl na starosti výcvik vojáků, ve kterém vynikal disciplínou a iniciativností v zavádění moderních metod. Bitevní křest prodělal v roce 1792 v revolučních válkách s Pruskem a Rakouskem, i když se jeho batalion neúčastnil dvou nejznámějších bitev této fáze války, u Valmy a Jemappes. Davoutovou devizou již od počátku jeho vojenské kariéry byla zodpovědnost, velké nasazení, odhodlání a schopnost dostat ze svého okolí to nejlepší, přirozená autorita a ledový klid při vedení podřízených. 25. července 1793 byl povýšen na brigádního generála. Za další měsíc mohlo přijít povýšení na divizního generála, které ovšem odmítl, protože nevěřil, že má již dostatečné velitelské schopnosti na takovou hodnost.

Jeho první žena, kterou při taženích zanedbával, měla milostným plotky s několika jinými muži, v lednu 1794 se proto generál Davout rozvedl. Osobním peripetiím nebyl konec, na základě problematické korespondence se šlechtickými emigranty byla obviněna jeho matka a patrně by skončila pod gilotinou, kdyby Louis-Nicolas svoji matku nezachránil tím, že zlikvidoval důkazy. Během celého období přestávky od přítomnosti na frontě i nadále pilně studoval a chtěl se i nadále

Davout v Egyptě

naplno věnovat vojenskému řemeslu. Vyznamenal se při obléhání pevnosti Lucemburk. V roce 1795 v pokračující válce s Rakušany padl ve svém životě jedinkrát do zajetí, za čestný výměny zajatců bojovat proti Rakušanům, však byl záhy propuštěn a vrátil se domů. V roce 1796 se poté opět vrací k armádě na Rýně.

Rokem 1798 se začala formovat nová francouzská armáda určená k invazi do Anglie, přičemž 23. března tohoto roku se Davout poprvé setkal s Napoleonem Bonapartem, čímž de facto odstartovala nejslavnější část kariéry budoucího železného a nikdy neporaženého maršála. Osud tomu chtěl, že Davout zamířil i s Napoleonem do Egypta, kde velel jezdecktu divize generála Desaix. Jízdní mameluci byli hrozivým protivníkem při osobních soubojích, nedokázali ovšem bojovat v sevřené formaci, což byla naopak dovednost Francouzů. I tuto skutečnost si generál Davout dobře uvědo-

moval. 21. července 1798 se účastnil spíše v pasivní roli bitvy u pyramid. Následně málem skonal po nákaze úplavice. Po uzdravení opět uplatnil svůj smysl pro zodpovědnost a rázný postup při rekvírování koní pro armádu. Civilní obyvatelstvo bylo naladěno protifrancouzsky a Horní Egypt stíhaly nepokoje, nebyla to válka, která by se dala rozhodnout v jediné bitvě. I tak se v bojích proslavilo hned několik pozdějších významných jmen celého císařství, budoucích generálů a maršálů, od brilantního jezdce Lasalla přes Frianta, Moranda či Rappa až po samotného Davouta.

Po úniku Napoleona Bonaparta z Egypta navzdory britské námořní blokádě Davout přes opakované návaly úplavice v pouštním klimatu prokazoval, že každý svěřený úkol splní bez zbytku, do Francie se mu povedlo vrátit i se svým mladším bratrem Alexandrem až na jaře roku 1800 a čekal na nové přidělení. Davout byl převelen na italskou frontu, a to již v hodnosti divizního generála, kterou tentokrát neodmítl, protože s úspěchy rostlo i jeho sebevědomí. V Itálii se Davout zapojil do několika bitev a zejména při přechodu řeky Mincio svojí předvídatostí při pod-

purném útoku jízdy zachránil horkokrevného generála Duponta, který se mohl snadno dostat do obklíčení. Mír v Lunéville v únoru 1801 na čas ukončil bojové operace a druhou koaliční válku, Francie získala důležité výhody, bylo legalizováno držení levého břehu Rýna a rozšířeno území o nizozemské provincie. Napoleon Bonaparte v roli prvního konzula dále budoval svoji pozici a Francie se stávala po konsolidaci prvotního revolučního chaosu čím dál silnější velmocí pevninské Evropy.

V následujícím období se Davout naplno dostal mezi spojence Napoleona, nebyl považován pouze za schopného vojáka a organizátora výcviku, ale také loajálního a málomluvného, který zůstane loajální i v dalších náročných výzvách. V tom se také Napoleon v Davoutovi rozhodně nezmýlil. Budoucího maršála čekala další změna v osobním životě, podruhé se oženil 9. listopadu 1801 s půvabnou 18letou Aimée Leclercovou. Jejím předchozím nápadníkem byl přitom Jean Lannes, který ji však nezaujal. Pro oba šlo o manželství šťastné. Tentokrát generál Davout zvolil jak občanský, tak církevní obřad. Sňatkem se přičlenil i do širší Napoleonovy rodiny, protože šlo o sestru generála Leclerca, manžela Napoleonovy sestry Pauliny. Davout byl těsně po svatbě jmenován velitelem pěších granátníků konzulské gardy, což byla de facto osobní Napoleonova garda, šlo tedy o projev velké důvěry.

Postupně se opětovně začaly zhoršovat vztahy s Velkou Británií, bylo rozhodnuto o vytvoření a důkladné přípravě invazní armády na pobřeží La Manche, která měla Angličany definitivně srazit na kolena. Generál Davout měl na starosti výcvik a přípravu vojáků, kteří se utábořili na flanderském pobřeží, o své vojáky dbal, panovaly velké obavy z nemocí, které se ve zdejším vlhkém prostředí snadno šířily. Pro své vojáky si vymohl zvláštní přiděly a podařilo se mu mimo jiné také vycvičit tři elitní divize Velké armády – tzv. „železné divize“: Friantovu, Gudínovu a Morandovu, které se později v bitvách mnohokrát osvědčily a jejichž morálka byla mimořádná. V kritických okamžicích bitev bylo jejich nasazení jistotou vedoucí ke stabilizaci ohroženého úseku či naopak k prolomení linie nepřítele.

Rokem 1804 se změnilo státní zřízení ve Francii na císařství, což vyvolalo výraznou odezvu i v armádě, mezi důstojníky byla tato změna nakonec přijata nejspíše i proto, že si uvědomovali, že právě pro ně to otevírá nové možnosti v kariérním postupu, v získání slávy a bohatství. Dnem 19. května 1804 byl jmenován Louis-Nicolas Davout maršálem císařství spolu s 13 dalšími veliteli, přičemž byl ze všech nejmladší, bylo mu 34 let. Pro mnohé to bylo možná překvapivé, ale Napoleon v Davoutovi rozpoznal jeho organizační i vojenský talent, a vzhledem k jeho budoucím úspěchům je jasné, že udělení maršálské hole bylo už v tento moment více než oprávněné.

2. prosince 1804 proběhla císařská korunovace Napoleona I. a jeho ženy Josefíny jakožto císařovny v pařížské katedrále Notre Dame. V katedrále byl přítomen i maršál Davout, a v korunovačním procesí jel vedle císařského kočáru. V únoru 1805 se rozkazem vrátil do svého hlavního stanu na pobřeží kanálu La Manche. Všem však bylo jasné, že mír již dlouho nepotrvá, schylovalo se k dějství, které definitivně potvrdilo vzestup francouzských vojevůdců napoleonské epochy – slavkovskému tažení 1805.

Na konci srpna 1805 se zdálo, že překročení kanálu La Manche je nevyhnutelné, geopolitika však zamíchala kartami, Davout velel skoro 30 tisícům mužů 3. sboru rozdělených do 3 divizí pod velením divizních generálů Bissona, Frianta a Gudina, k tomu přiřazené Viallanesově jezdecké brigádě, dělostřelectvu a ženistům. Rakousko, ačkoliv nebylo na válku adekvátně připraveno, kývlo na společenství s Anglií a jednotlivé francouzské sbory připravené k invazi se daly rychle do pohybu směrem na východ. Logisticky byla celá tato gigantická operace dobře připravena a probíha-

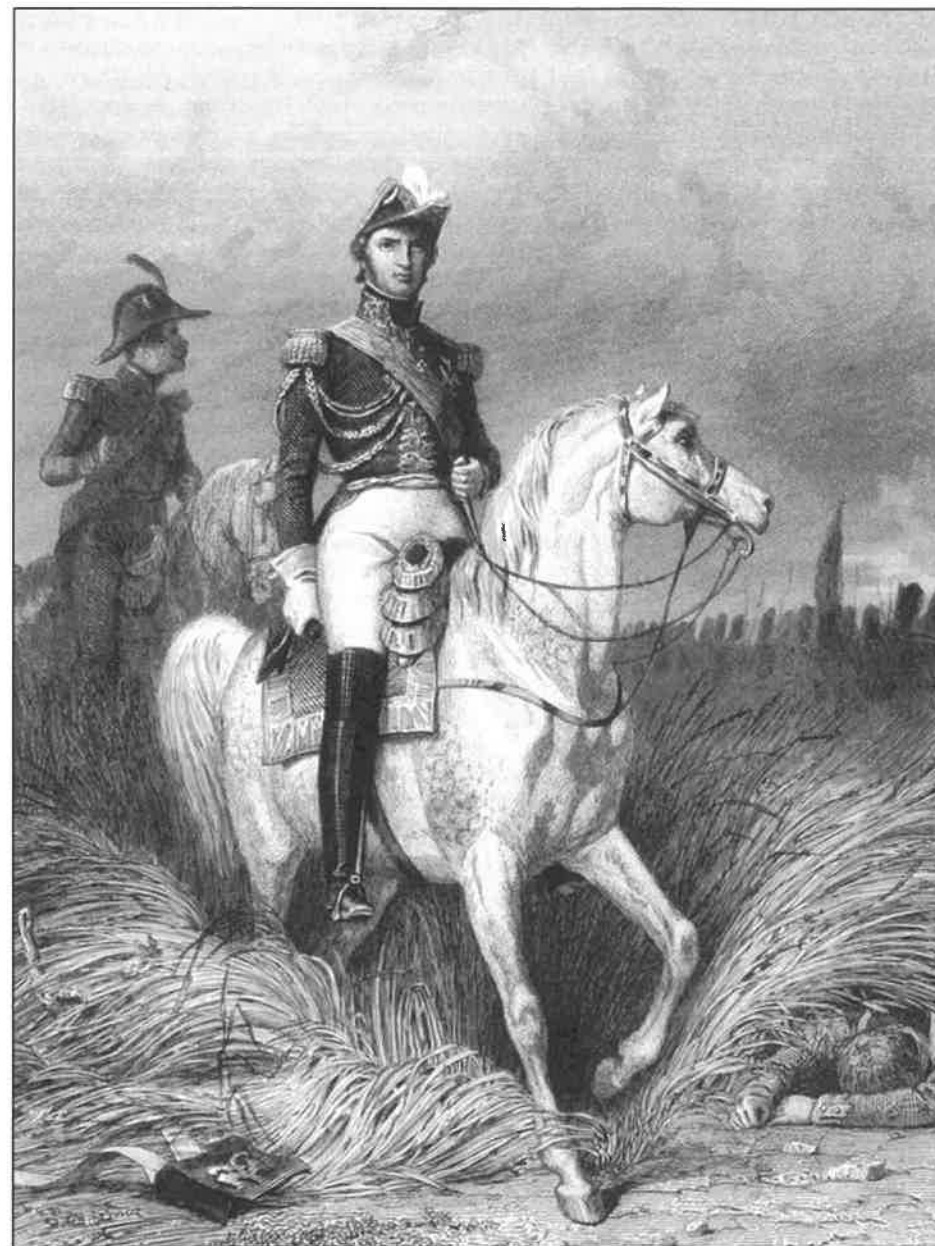
la na úrovni, které neměla do té doby obdoby. I tak přesun neprobíhal bez problémů a maršál musel potíže rychle řešit, přesun děl nabíral zpoždění, protože chyběl potřebný počet koňských spřežení. Vše potřebné bylo zrekvírováno v okolí Heidelbergu a Mannheimu. Morálka byla na dobré úrovni, dezertérů minimum.

Obklíčení a kapitulace Ulmu se Davoutův sbor nezúčastnil, šestitýdenní pochod byl prozatím zastaven na řece Isar. Maršál se jako jeden z mála zajímal o podmínky svých vojáků, zřizováním zásobovacích skladů navíc prokazoval předvídatost a rozhled nad rámec své odpovědnosti. Po rakouském debaklu u Ulmu francouzská armáda začala pronásledovat ustupující Rusy a zbytky rakouských vojsk. Po několika krvavých šarvátkách, do kterých se zapojily i Davoutovy jednotky, padla Vídeň 13. listopadu 1805 bez boje do rukou Francouzů. Sám maršál se tam dostal 15. listopadu. Tam následně dle rozkazu také setrval, aby jistil tyl armády v srdci nepřátelského území, k dispozici měl přitom jen 2 své divize, Friantovu a Gudinovu. Obsazen byl i Prešpurk, nynější Bratislava. Všechny jednotky navíc byly v pohotovostním stavu v očekávání, jestli nebudou povolány do boje k rozhodující bitvě celého tažení na Moravě, kam se stáhly zbývající armády rusko-rakouské aliance.

Rozkaz vyrazit ke Slavkovu skutečně záhy přišel, 29. listopadu odpoledne, přičemž jednotlivé divize a pluky vyrážely postupně, bylo potřeba překonat velkou vzdálenost (nejméně 120 km za necelé 2 dny) po vymezených trasách během počínající zimy. Bitva u Slavkova je jednou z nejpodrobněji popsaných událostí vojenské historie, je to ukázka skvělého taktického manévru ze středu francouzské linie při dodržení původního plánu na vylákání protivníka na záměrně zeslabené jižní křídlo. V této šachové partii hrály jednotky maršála Davouta klíčovou roli, protože to byly ony, které vázaly v poměrně malých počtech největší koncentraci protivníka, v bitvě za to také zaplatily vysokými ztrátami a na bojiště postupně přicházeli další vojáci bez toho, aniž by si mohli odpočinout. Maršál Davout celou svoji vojenskou kariéru prokazoval, že je na něj spolehnutí a u Slavkova to předvedl měrou vrchovatou.

Osobně byl Davout přítomen na bojišti již 1. prosince pozdě večer a referoval Napoleonovi o situaci svého sboru. Tíhu bojů nesla zejména Friantova divize a k dispozici měl Davout na jižním křídle francouzské linie během počátku bitvy pouze asi 4 tisíce pěšáků a kolem 1500 jezdců jedné divize. Proti nim stálo v určitých momentech až 35 tisíc Rakušanů a Rusů. Maršála to neznepokojovalo, nebyl typem vojevůdce, který podléhá panickému stresu a měl důvěru ve své vojáky. Boj na jižním křídle začal již brzy po půlnoci 2. prosince a postupně silil tím, jak se do boje zapojovalo stále více jednotek. Boj o Telnici, která několikrát změnila držitele, se stal pověstným. Po 9. hodině ranní převzal Davout velení na tomto úseku osobně, když začal řídit obranu Sokolnic i další postup v okolí Telnice. K dispozici měl jen malý počet děl, i tak zejména Friantova divize prokázala v boji proti značné přesile velké odhodlání a statečnost. V poledne už bylo Davoutovi jasné, že se Napoleonův manévr v podobě Soultova Iviho skoku přes pratecké výšiny zdařil a o francouzském vítězství nebylo pochyb, a tak Davout začal postupně vytlačovat spojenecké vojáky z pozic, které tak zdoluhavě a na několikrát krvavě dobývali celé ráno a dopoledne.

Brzy odpoledne přešel Davout se svými jednotkami do generálního útoku, mohl si to dovolit, protože i když byl stále v početní nevýhodě, věděl, že do boku a do zad jeho protivníků brzy vpadnou francouzští vojáci, kteří prorazili spojeneckým středem sestavy. Sokolnický zámek se opět ocitl ve francouzských rukou. Generál Przybyszewski v ruských službách se v beznadějném obklíčení po statečném odporu vzdal, Langeronova a Dochturovova spojenecká kolona byla nucena se dát na ústup po velkých ztrátách a většina jejich počtu nakonec také upadla do zajetí. Ve čtyři hodiny odpoledne boj v prostoru jižního křídla utichl. Friantova divize utrpěla procentuálně

Davout na bojišti

největší ztráty ze všech nasazených jednotek na francouzské straně. I to svědčí o intenzitě bojů a strádání, kterým si její vojáci prošli. Po bitvě byli její vojáci na konci sil, hladoví a nevyspalí. Padlých bylo cca 325, zraněných na 1660. Pokud by její vojáci nápor nevydrželi, celá bitva mohla dopadnout naprosto jinak, pro Davouta bylo následně poněkud hořkým soustem, že téměř veškerou slávu sklídili maršál Soult a sám Napoleon. Realizaci jejich plánu však umožnila jen heroická výdrž Davoutových vojáků na jižním křídle, což dodnes zůstává ne zcela doceněno.

Davoutův 3. sbor se po bitvě u Slavkova a nezbytném zkonsolidování sil přesunul zpět do Rakouska k Dunaji a následně přes Mnichov až k Öttingenu. Generálové třech divízi sboru, kterému velel maršál Davout – Morand, Friant a Gudín vytvořili po Slavkovu skvěle kooperující a komunikující skupinu, jaké nebylo rovno v celé napoleonské armádě. Přestože byli všichni rozdílní, dokázali táhnout za jeden provaz a skvěle se doplňovali, vojenské řemeslo zvládali na vysoké úrovni a bojovali se zápallem. Již záhy měla být jejich spolupráce vystavena silné zatěžkávací zkoušce. Během léta 1806 se trvale zhoršovaly vztahy Francie a Pruska. Prusko se nestihlo připojit k třetí protifrancouzské koalici před bitvou u Slavkova, bylo však jasné, že rostoucí moc napoleonské Francie brzy narazí na zájmy Pruska jako státu, který hrdě navazoval na úspěšnou vojenskou tradici krále Fridricha II. Velikého.

Prusko však již nebylo tím státem, který dokázal s omezenými prostředky a méně početnými armádami jako za své největší slávy porážet díky houževnatosti kohokoliv s železnou pravidelností. Prusko bylo nyní státem, který doslova usnul na vavřínech, což se mělo brzy projevit. I ve vojenské oblasti disponovalo přestárlým generálním štábem, který byl ještě dále paralyzován osobními pútkami, zaspalo dobu. Některé postupy a bojová taktika byly již dávno překonány. I tak bylo Prusko protivníkem budícím respekt, a to už jen díky své vyhlášené disciplíně a statečnosti vojska, které naopak rozhodně neoslabilo. Válkychtivé pruské vojenské velení se rozhodlo sebevědomě pro válku, aniž by vyčkalo příchodu ruského spojence. Rusko bylo debaklem u Slavkova silně otřeseno, ale disponovalo téměř nevyčerpatelným rezervoárem lidských zdrojů a také nemalým počtem schopných generálů a důstojníků, proto bylo schopno postavit do pole další a další armády. Fridrich Vilém III. i pod silným vlivem své krásné a inteligentní manželky Luisy však nechtěl na nic čekat, Prusko mobilizovalo již od léta a 4. října svým ultimátem o vyklizení celého Německa francouzskými vojsky de facto vyhlásilo Francii válku.

Napoleon tyto možnosti předvídal a chtěl rozdrtit Prusy co nejdříve v generální bitvě před jejich spojením s Rusy. Hned na úvod války v říjnu 1806 tak vpadlo 166 tisíc napoleonských vojáků z prostoru svého soustředění v Bavorsku do Saska – v této válce nepřilíhli významného spojence Pruska. K souběžným bitvám u Jeny a Auerstädu došlo 14. října 1806. Zatímco císař Napoleon bojoval bitvu, kterou díky své síle v místě střetnutí téměř 100 tisíc mužů proti zhruba 50 tisícům vojáků soupeře prakticky nemohl prohrát, maršál Davout bojoval bitvu proti více než 60 tisícům vojáků hlavní pruské armády vedené přímo pruským králem Fridrichem Vilémem III. jen s asi 27 tisíci vlastních mužů. Šlo tedy o zhruba dvojnásobnou přesilu Prusů. Muži maršála Davouta však byli vojáci a důstojnický sbor, se kterými strávil již delší dobu a věděl, že mají výjimečnou kvalitu a skvělou disciplínu. To sehrálo v bitvě u Auerstädu svoji roli.

Davoutův 3. sbor byl již od brzkého rána 14. října 1806 na nohou a operoval dle Napoleonova rozkazu, že má vpadnout Prusům u Jeny, o kterých se domníval, že jde o hlavní pruskou armádu, do zad. V cestě nebojácného maršála však ve skutečnosti stála právě ona hlavní pruská armáda, se kterou svedl toho dne bitvu, díky které si získal konečně zasloužené uznání a adekvátní zhodnocení svých vojevůdcovských kvalit. Maršál Bernadotte, který měl Davouta podpořit, nebyl nikde

poblíž a nechal 3. sbor bojovat samotný. Jednalo se o jeden z největších poklesků jeho vojenské kariéry, za který byl málem postaven před vojenský soud. Bitva se odehrávala především v okolí obce Hassenhausen, o něco větší nejbližší město však byl právě Auerstädt, podle kterého získal tento střet své jméno.

Francouzi na první útok pruské jízdy v 7 hodin ráno zareagovali disciplinovaně a okamžitě se seřadili do čtverce (karé) s dělostřelectvem po stranách. O půl deváté se začala zvedat mlha. Později slavný maršál Blücher, který v této bitvě také bojoval, sebevědomě vyhlásil, že Francouze porazí sám jen svým jezdecktvem. Vévoda z Brunšviku, který měl svěřeno vrchní velení, byl přesvědčený, že proti němu stojí jen slabé oddíly, žádné pochyby na sobě nedal znát i proto, že na bojišti byl přítomen i pruský král. Střetnutí takového rozsahu bylo vlastně pro obě strany velkým překvapením. Blücherova o další jednotky posílená jízda se zarazila o hradbu francouzských pěšáků divize generála Gudina, kteří stříleli jednu salvu za druhou a chránili se seskupení do karé. Ztráty jezdců narůstaly, ale v útocích nepolevovali více než hodinu. Chyběla jim podpora pěchoty, a tak se jednalo o velmi neúspěšnou taktiku. Blücher se na chvíli ocitl i pod svým zabitým koněm. Nakonec se pruská jízda otočila a stáhla. Drama toho dne tím však teprve nabíralo obrátke.

Davout očekával příchod Friantovy divize, ta dorazila po 9. hodině, divize generála Moranda však ještě byla na cestě. Velká výhoda pro Francouze se ukázala v Brunšvikově váhavosti během celé bitvy. Před desátou hodinou ozářilo bojiště slunce. Generál von Schmettau útočil levým křídlem, chyběl však dostatečný důraz k proražení francouzské linie. V 10 hodin byl útok znovu obnoven, ale sám von Schmettau utrpěl hned dvě zranění a byl z bojiště odnesen. Velení jeho divize převzal Scharnhorst. Silně se bojovalo především o Hassenhausen ve středu linie, ten byl důkladně bráněn 21. řadovým regimentem, jenž využil důkladně krytí v zástavbě. Jedna pruská jednotka za druhou se o tuto hráz rozbíjela po delší dobu. Velení na tomto úseku nakonec převzal sám Brunšvik, Prusové i s podporou dělostřelectva opět vyrazili do útoku. V momentě, kdy Brunšvik koordinoval další výpad, byl zasažen kulkou do hlavy a byl odnesen z bojiště. Prusy to rozkolísalo, velení poté převzal sám král, který ovšem nebyl obeznámen s celkovou situací a neměl povědomí o předchozích rozkazech.

Po 11. hodině dorazila k Hassenhausenu i velká část Morandovy divize. Vojáci tohoto uskupení byli nasměrováni na pruské pravé křídlo. I zde se odehrál souboj francouzské pěchoty seřazené do čtverců s pruskou jízdu, skvělý výcvik a vysoká morálka Francouzů se projevila v boji například v situaci, kdy nechali pruskou jízdu přijít až na 15 kroků a teprve potom zahájili zničující palbu. Byli raněni další pruskí velitelé. Nekoordinované pruské útoky pokračovaly dál, ale bez valného výsledku. Po evakuaci Brunšvika nebyl nikdo schopen armádu efektivně vést. V 11:45 jižně od Hassenhausenu probíhal intenzivní souboj početnějšího pruského dělostřelectva s francouzským, které však prokazovalo velké zkušenosti. Vždy, když měli Prusové pocit, že se jim Francouze podařilo umlčet, zaútočili, a vždy byli znovu a znovu odrazeni s těžkými ztrátami.

Přesně v poledne maršál Davout usoudil, že bitva dostoupila svého vrcholu a že se blíží bod zlomu, značně rozložený pruský protivník se nedokázal i přes dvojnásobnou početní převahu prosadit proti Francouzům. Zaváhání zejména v počátku bitvy je mělo přijít draho. S tím se pojí i známý Davoutův citát, který měl v tento moment pronést: „*Fridrich Veliký řekl, že vítězství náleží velkým a silným batalionům. Pruský král lhal – náleží tvrdošijným, jako jsme my.*“ Davout měl k sebevědomému vystupování důvod, jeho vojáci obstáli a dokázali improvizovat a obstát i pod velkým tlakem kombinovaných útoků, rychle měnit sestavu a navzájem se podporovat na neohroženějších úsecích, přitom všem je maršál mistrovsky koordinoval.

Maršál Davout v tento moment přikázal, aby jeho sbor přešel do celkového protiútku. Friant na nepřátelském levém křídle, Morand při čelním útoku. Pluky se daly do pohybu a rozpoutala se další krvavá řež, Prusové bojovali statečně a houževnatě, i zde se však prokázala bojová kvalita Davoutova sboru. Prusové postupně začali couvat, zpočátku koordinovaně a spořádaně, stále kladli silný odpor. Pruský král značně znepokojený obratem v bitvě zareagoval vysláním záloh včetně svého osobního pluku na nejhroženější úseky. Nápor Morandovy divize však už nešel zastavit a neustále sílil, pruská první linie byla převálcována, do rukou Francouzů padlo mnoho pruských děl a standart.

Prusové posléze zahájili celkový ústup, který se místy začal měnit na útek. Vojáci tak hrdí na tradici Fridricha Velikého prchali před poloviční armádou, které se na začátku bitvy vysmívali. Jednotky generálů Gudina, Frianta i Moranda na nepřítel i nadále tvrdě dotíraly, mnoho Prusů padlo do zajetí, ztraceno bylo téměř celé pruské dělostřelectvo. Ve 14 hodin, kdy byla bitva již dávno rozhodnuta, stále probíhal tvrdý boj s pruskou gardou, která kryla ústup ostatním pruským jednotkám. I ta se nakonec dala na čím dál méně organizovaný ústup. Pruský král propadl deziluzi, na návrhy Blüchera na protiútok veškerým zbývajícím jezdectvem nedbal. Raněn byl i 81letý maršál von Möllendorf, který nechtěl za žádnou cenu opustit bojiště, pamatoval dobu, kdy na něco takového nebyl zvyklý.

V 16 hodin započala závěrečná fáze bitvy či spíše již honu na zbývajících pruské jednotky v prostoru bojiště. Severní část Auerstädtu byla v plamenech. Požár Prusové založili schválně, aby hustý kouř kryl jejich ústup. I Francouzi však již byli vyčerpaní, neměli navíc na bojišti větší počty jezdectva, které by Prusy také dále potrápily. V 16:30 bitva definitivně skončila drtivým francouzským vítězstvím. Francouzské regimenty se utábořili tam, kde se právě zastavily. Porazené již nadále spíše symbolicky pronásledovali jen jezdci Viallanesovy brigády. V bitvě utrpěl Davoutův sbor značné ztráty, čtvrtina mužů padla nebo byla zraněna (cca 7 tisíc), padl generál Debilly a raněn byl i generál Morand. Ztráty Prusů však byly zhruba dvojnásobné včetně 3 tisíc zajatců a 115 ukořistěných děl. Mezi zajatci byl i později slavný teoretik vojenského umění Carl von Clausewitz.

V bitvě u Auerstädtu se neodehrál jen klasický souboj dvou armád, byl to i souboj dvou rozdílných koncepcí a vojenského myšlení. Pruská lineární linie se ukázala překonanou, a to zejména ve vztahu k neschopnosti reagovat na terénní podmínky. Pruští generálové té doby se ovšem neřídili ani důležitou poučkou Fridricha Velikého, totiž přizpůsobit se okolnostem, proto pro ně bitva dopadla zničující porážkou. Na pruské straně také selhala součinnost všech tří druhů zbraní, bylo hned několik momentů, kdy jezdectvo, pěchota nebo dělostřelectvo zůstávalo v útočné akci nepodpořeno nikým dalším. Takový útok měl potom jen malou a neefektivní průraznost a nemohl uspět.

Maršál Davout a jeho skvěle sehraný důstojnický štáb naopak předvedl své schopnosti v plném rozsahu. Díky velké iniciativnosti, houževnatosti a schopnosti improvizovat a koordinovat své pohyby dosáhl jedinečného vítězství v nejslavnější bitvě své kariéry. Proti francouzským čtverhranům se ani tehdy zřejmě nejlepší evropská jízda nedokázal prosadit. Maršál byl přitom všem neustále přítomen na bojišti přímo v záru bezprostředního boje. Během jednoho dne se tak maršál Davout vyšíhl mezi nejlepší vojevůdce své doby. Ne nadarmo se pak říkalo, že Napoleon u Jeny téhož dne zvítězil v bitvě, kterou nemohl prohrát, maršál Davout naopak zvítězil v bitvě, kterou vyhrát nemohl. Pruský král se poté začal stahovat k Výmaru, navíc se dozvěděl i o porážce u Jeny, tolik obávaná pruská bojová síla se de facto během jednoho dne zhroutila a válka dále pokračovala jen s vidinou brzkého příchodu početných ruských armád z východu Evropy na po-

moc Prusku. Perličkou zůstává i fakt, že všem Davoutovým potomkům bylo v roce 1996 rozhodnutím obecní rady na věčné časy uděleno čestné občanství města Auerstädtu.

Davoutův 3. sbor dostal rozkaz jako první vtáhnout do Berlína, na což byli jeho vojáci patřičně hrdí. 25. října 1806 vjel maršál Davout v čele svého jezdectva do Berlína, Napoleon poté učinil totéž v doprovodu svých maršálů o den později. Pruský král po bitvách u Jeny a Auerstädtu ztratil velkou část svého území, které naopak císařská armáda využila k doplnění svého materiálního zázemí. Nadále se mělo bojovat již jen ve Východním Prusku, přičemž do boje měla zasáhnout ruská armáda, která v listopadu 1806 vystoupila po velením maršála Kamenského na pruské území jakožto spojenec pruského krále. V Polsku vyvolaly pruské porážky nadšení, protože Poláci po trojím dělení Polska v letech 1772, 1793 a 1795 stále doufali v obnovu svého státu. Situace byla zamotaná, ale pro císařskou Francii spíše příznivá. Rusové se ještě zcela nevzpamatovali z katastrofální porážky u Slavkova a armáda procházela reorganizací, její aktuální stav tak zůstával velkou neznámou.

28. listopadu 1806 byla obsazena Varšava. Do této kampaně negativně zasáhlo i počasí, protože se začalo rychle ochlazovat, často pršelo či padal sníh. Země se rychle změnila v neprostupnou bažinu. Přitom však bojové operace pokračovaly a Rusové odhodlaně bojovali dál. Pronásledování i pronásledovatelé, což byli v určité chvíli všichni zúčastnění a rychle si tuto roli mezi sebou měnili, v tomto podněbí trpěli. V prosinci už se zdálo, že by vojenské operace mohly skončit, armády přezimovat a přečkat krutou zimu v zaopatřených leženích, Rusové však neustále doplňovali počty svých armád a chystali se k úderu, o kterém neměl Napoleon nejdříve ani tušení a Francouzi jej neočekávali. Starý a nepříliš schopný maršál Kamenskij byl navíc z čela ruské armády odvolán a místo něj byl jmenován energičtější generál Bennigsen. V lednu 1807 se tak boj rozhořel znovu naplno v krutých zimních podmínkách. Obě strany čekala nesmírně krvavá bitva adekvátně svými současníky pojmenovaná jako horor u Eylau neboli Jilového, která se odehrála 8. února 1807.

Generál Bennigsen velel oběma nasazeným ruským sborům a chtěl Francouze oslabit a zskočit tím, že přejde do útoku. Jeho plány však odhalila nedisciplinovanost maršála Neye, který zahájil svévolný postup na Královec (Königsberg) a odhalil přitom velké přesuny ruského vojska. Maršál Bernadotte měl Bennigsená dál nalákat do ofenzivy a tomu mělo hned několik sborů vpadnout do boku, obklíčit jej a zničit. Pro Napoleona však nešťastně padl do ruského zajetí kurýr, který převážel rozkazy pro Bernadottův sbor, a Bennigsen zareagoval pohotovým ústupem do bezpečí. Velká armáda císaře Napoleona však Rusům šlapala na paty a napadla několikrát ruský zadní voj, 6. února 1807 se při něm u Heilsbergu vyznamenala i Friantova divize z Davoutova sboru.

Bennigsen následně zaujal obrannou pozici na důležité křižovatce cest za vsí Preussisch Eylau – Pruské Jilové. Napoleon se rozhodl bitvu podstoupit, přestože neměl k dispozici všechny síly, pouze centrální část své armády a další sbory na pochodu. Rusové díky tomu měli v bitvě početní převahu. Davout měl sehrát podobnou roli jako u Slavkova, ovšem tentokrát v ofenzivní úloze při svém příchodu na bojiště a se záměrem vpadnout do ruského boku. Ney měl tentýž úkol na opačné straně bitevní linie. Plán to rozhodně nebyl špatný, ale klimatické podmínky a zmatky toho dne způsobily, že se bitva vůbec nevyvíjela podle původního plánu a počet obětí byl na obou stranách obrovský.

Maršál Davout měl k dispozici něco přes 15 tisíc mužů a svoji část bitevního plánu úspěšně splnil a odlehčil ruský tlak na střední část bojiště, na další útok už mu nezbývaly síly. Na jiných

Davout u Auerstädtu

místech se však bitva zdaleka nevyvíjela tak dobře. Nešťastný byl zejména osud sboru maršála Augereaua, který v mizerné viditelnosti ztratil správný směr a vynořil se přímo před početnou baterií ruských děl, byl rozstřílen na kusy a prakticky zničen. Před porážkou Napoleonovu armádu zachránil masivní útok kavalerie více než 10 tisíc jezdců seřazených v řadách za sebou vedených maršálem Muratem. Ney i Davout mezitím stabilizovali pravé i levé křídlo bojiště a v noci se začala ruská armáda společně s malým pruským sborem stahovat na sever. Válka i přes okolo 50 tisíc mrtvých a raněných na obou stranách v této bitvě pokračovala dál, protože se jednalo pouze o krvavou remízu.

Napoleon v bitvě u Jilového poněkud ztratil na lesku neporazitelnosti. Rozhodující bitva války čtvrté koalice se odehrála 14. června 1807 u Friedlandu a skončila drtivou ruskou porážkou. Té se Davoutův 3. sbor neúčastnil, maršál však zůstával nadále se svými vojáky přítomen v Polsku i po uzavření míru v Tylži 7. července

1807. Zejména Prusko vyšlo z této války velmi oslabeno, navíc bylo vytvořeno Varšavské vévodství (někdy nazývané i knížectví) a Poláci se stali Napoleonovými odhodlanými spojenci a přidruženou bojovou silou i v budoucnu. Vojenským rezidentem oblasti byl jmenován na základě svých organizačních schopností a zjevného talentu pro výcvik a vštěpování disciplíny a potřebných dovedností vojsku právě maršál Davout. Měla být vytvořena nová polská armáda o síle 30 tisíc mužů, a stejně početná francouzská armáda ve vévodství zůstala. Davout se chopil tohoto úkolu s vervou sobě vlastní, upřímně a kriticky odhaloval nedostatky, kterým čelil, a o všem věcně referoval Napoleonovi. Davout také určil velitele polské armády a zvolil výraznou postavu knížete Poniatowského, který až do své smrti hájil zájmy francouzských zbraní. Varšavské vévodství bylo v roce 1808 svěřeno pod správu saského krále.

Místo Velké armády byla zformována Rýnská armáda, složená téměř ze 100 tisíc mužů a velení bylo svěřeno organizačně opakovaně osvědčenému Davoutovi. Postupně se i vlivem neúspěšné kampaně ve Španělsku dále šířily protifrancouzské nálady a touha Rakouska i Pruska

Louise Aimee Julie Leclerc (1782–1868)

odčinit předchozí porážky. Vítězné roky, kdy napoleonské armády porážely soupeře díky převaze v řadě oblastí i díky svému vlasteneckému odhodlání, byly nenávratně pryč. Vojenské schopnosti se postupně vyrovnávaly a každé další tažení císařské Francie bylo více udřené, nákladné a stálo více obětí, soupeři se, jak Napoleon sám předpokládal, od něj rychle učily převratným a efektivním opatřením v armádní oblasti, které předtím úspěšně zaváděl. Další válka napoleonské Francie s Rakouskem vypukla v dubnu 1809, bylo to však již jiné Rakousko než to z roku 1805. Pokrok byl znatelný téměř na všech úrovních, což se mělo na bitevním poli také rychle projevit. Maršál byl hned v úvodu kampaně donucen vyklidit Řezno. Jeho ústup přitom i chybou v komunikaci způsobenou maršálem Berthierem kryl 65. řadový regiment, který se úkolu zhostil statečně a zdržel rakouskou přesilu tak, aby ostatní jednotky mohly v pořádku ustoupit, následně byl ale nucen se vzdát. 3. sbor měl celkem k dispozici okolo 37 tisíc mužů, šlo tedy o poměrně značnou sílu, navíc to i nadále zůstával jeden z nejelitnějších sborů celé napoleonské armády, začátek této kampaně však za zdařilý rozhodně

označit nešlo. Následně ale Davout opět prokázal výjimečné manévrovací schopnosti a využíval rakouských chyb, kdy měl vždy na paměti záměr celé armády a nenechal svůj sbor přečíselit, přestože proti němu stály poměrně mohutné rakouské síly několika sborů. Jen v bitvě u Teugn-Hausenu 19. dubna 1809 zastavil a porazil celý rakouský sbor silami necelých dvou divizí.

I v bitvě u Eggmühl 22. dubna bojoval vévoda z Auerstädtu samostatně. Davoutova vytrvalost, rozhled, taktické mistrovství a osobní odvaha pomohly v úvodu této války stabilizovat bojiště tak, aby Napoleon mohl provést další strategická rozhodnutí. Jádrem rakouské armády však i přes několik dílčích porážek zůstalo téměř nedotčené. Bitva u Aspern-Esslingu 21. a 22. května 1809 byla první velkou Napoleonovou prohranou bitvou. 3. sbor maršála Davouta do ní nedokázal zasáhnout i kvůli několikrát Rakušany zničeným mostům. Nešlo o fatální prohru, ale ukazovalo to nejen na těžkosti způsobené okolnostmi souvisejícími s přesunem armády a jejich nedostatečné koncentrací ve správný čas na správném místě, ale také na to, že se Rakušané od Napoleona z předchozích porážek dokázali naučit skutečně mnohé. Rakušané si touto bitvou získali Napoleonův re-

spekt. Skutečnou tragédií však byla smrt maršála Lannese, kterého těžce poranil výstřel z děla a který podlehl následné sepsi. Přestože s Davoutem nebyli přátelé, navzájem se respektovali a uznávali svoje kvality. Pro Napoleona šlo i osobní ztrátu, Lannes byl jeden z mála, který si často dovolil mu oponovat, a přesto ho Napoleon respektoval, jeho smrti upřímně litoval.

Odveta za porážku u Aspern se odehrála vzápětí na bojišti u Wagramu. I zde měl maršál Davout klíčovou roli. Napoleon stálh významně posily jak od německých spojenců, tak další sbory z Francie a Itálie. Davout měl opět k dispozici své tři „nesmrtelné divize“ Gudinovu, Morandovu, Friantovu, navíc posílené o jednu další divizi Puthodovu, poměrně početné jezdeckto dvou dragounských divizí a jeden lehké divize a 120 děl. 5. a 6. července 1809 se dvě mohutné armády střetly severně od Vídně za Dunajem u vyvýšeniny Wagram. Rakušané i Napoleon měli útočné plány. Wagram byla jedna z prvních bitev, kde se naplno využila dělostřelecká příprava před vlastním útokem. Pod Davoutem padl kůň, intenzita válečné vřavy byla nesmírná, a navíc se bojovalo více než 40 hodin. Rakušanům navíc nedorazily včas posily oddílů arcivévodý Jana. Davoutův sbor svůj úkol splnil a vyvýšeninu Wagram na pravém křídle nakonec dobyl obchvatem u Markgrafneusiedlu. Po známém útoku obřího čtverhranu „Macdonaldovy kolony“ byla bitva i za cenu obrovských ztrát rozhodnuta i na levém křídle. Rakušané se začali stahovat, u Znojma se následně odehrála další menší bitva a po ní už vyčerpané Rakousko požádalo o příměří. Davoutův sbor byl následně ubytován v Brně a okolí.

Po tažení roku 1809 se maršál Davout vrátil do Německa jako oficiální velitel Německé armády, což bylo těleso složené z francouzských i spojeneckých německých jednotek. Zde řešil i vážné incidenty napadání francouzských oddílů místními nebo dokonce vojáky německých spojenců. Morálka spojeneckých jednotek nebyla dobrá a přes všechna opatření, metodu cukru a biče (v Davoutově případě spíše biče), se nadále jen zhoršovala. Jediné skutečně loajální těleso, o které se Napoleon mohl opřít, byli rodilí Francouzi, a i zde postupně vystával problém s neochotou nováčků bojovat v neustálých válkách, množily se i dezerce. Jednu z mála výjimek tvořili Poláci, protože svůj boj v napoleonské armádě vnímali jako boj za svoji zemi. Prusové i kvůli své ostudné porážce u Auerstädtu Davouta vnímali hodně negativně a to, že vládl jako správce tvrdou rukou, zaváděl cenzuru a velel okupačním vojskům, špatné vztahy ještě více vyhrocovalo. Prusové si chtěli s Francouzi vyřídít účty, což se projevovalo v tajných přípravách na válku, která měla opět vypuknout, i když nikdo zatím nevěděl, za jakých to bude přesně okolností. Maršál dohlížel i nad prováděním kontinentální blokády, která měla neustále trhliny, přitom všem se projevovat jako nesmlouvavý, neúplatný, tvrdý, organizačně schopný a spolehlivý dohlížitel.

Davout měl k dispozici své spolehlivé generály Frianta, Gudina a Moranda, které využíval jako vojenské guvernéry. Kontinentální blokáda byla neúčinná, navíc přístavy kvůli ní chudly, což opět zhoršovalo protifrancouzské nálady. Pro Davouta však byl zřejmě nejdůležitější úkol pro roky 1811 a 1812 vycvičit nové vojsko a vštípit jim svoji pověstnou kázeň. Bylo potřeba mnoho nákladných, ale nezbytných útvarů jízdy. Kvalita vojska však už nikdy nebyla taková jako u armády z roku 1805, dvě třetiny tvořili branci bez válečné zkušenosti, což nešlo nahradit sebelepším výcvikem. Schylovalo se však k další válce, ruský car v závěru roku 1810 odstoupil od systému kontinentální blokády.

V červnu 1812 stál Davoutův sbor (v tomto tažení přejmenovaný na 1. sbor) u řeky Němen v síle nejméně 66 tisíc mužů. Byla to největší síla, které během své vojenské kariéry maršál Davout velel, i když přechodně měl pod svým velením i další jednotky. Každý voják měl povinnost nést si sebou zátěž přes 25 kg včetně 60 nábojů, materiálu pro táboření a základní náhradní ošacení.

23. července 1812 se odehrála menší taktická bitva u Mogileva. Davout neměl k dispozici své tři „nesmrtelné divize“, na které byl zvyklý, i tak boj skončil francouzským vítězstvím, když několikrát Davout osobně v první linii řídil obranu proti opakovaným ruským útokům. Smolensk byl po boji a následném ruském ústupu obsazen 19. srpna. Velkým neštěstím se stalo smrtelné zranění generála Gudina, kterého měl Davout velmi v oblíbě a na nějž se vždy mohl spolehnout. Dělová koule mu utrhla nohu a po 3 dnech po amputaci zemřel.

Po Smolensku nastal okamžik váhání, zda zhruba 400tisícová armáda složená z Francouzů, ale také z mnoha dalších kontingentů (zdaleka ne všech spolehlivých) má pokračovat v tažení dál. Názor maršála Davouta v tento moment neznáme, protože se žádný zápis z porady v tomto smyslu nezachoval. Armáda se nakonec pohnula dále na východ. Ruská armáda se již pod sjednoceným velením Kutuzova rozhodla postavit se na odpor u vesnice Borodino. Davout v předvečer bitvy navrhoval hluboký obchvat silou všech svých 5 divizí. Napoleon tento návrh zamítnul, protože se obával, že by si manévru tak početného vojska Rusové všimli a zaútočili na oslabený střed francouzské linie, případně by začali opět ustupovat, což Napoleon nechtěl dopustit. Chtěl Rusy vtáhnout do rozhodující bitvy. Z bitvy se posléze stala známá jatka svojí nesmyslností připomínající horor u Jilového z roku 1807. Jednalo se o největší a nejkrvavější jednodenní bitvu napoleonských válek.

Davout utrpěl zranění v den bitvy 7. září hned na počátku okolo 7. hodiny ranní, kdy pod ním zahynul kůň zasažený dělovou koulí a on při pádu na chvíli ztratil vědomí. Posléze však sám vstal. Raněných a padlých generálů a důstojníků bylo však toho dne na obou stranách skutečně mnoho. Bojovalo se o opevněné reduty, které několikrát vystřídal během boje majitele. Davoutův ani Neyův sbor nedokázaly ruskou linii prorazit. Davout sám byl opět raněn a posléze už nemohl velet ze sedla koně, své vojáky však neopustil ani tak a v blízkosti zdravotnického vozu zůstal v přední linii. Po zásahu dělovou koulí, která rozdrtila pánevní kost, byl smrtelně raněn i Davoutův náčelník štábu brigádní generál Romeuf. S maršálem spolu bojovali téměř nepřetržitě od roku 1803.

Ruské levé křídlo nakonec bylo v bitvě zatlačeno a ruská armáda byla z velké části zničena. Napoleon v této bitvě Davouta nenechal bojovat dle jeho schopností a svázal mu ruce nejen tím, že zvolil taktiku vedoucí k obrovskému krveprolití, ale také tím, že mu odebral jeho nejlepší jednotky a žádné další mu oplátkou nesvěřil. Zraněný maršál pak jen viděl, jak kolem něj umírají schopní důstojníci a jak se jeho vojáci rvou jako lvi a čelí jednomu ruskému protiútoky za druhým. Celý střet probíhal za nekončícího dělostřeleckého souboje, což ztráty neuvěřitelně znásobovalo. Na ruské straně, jak je známo, padl i velitel 2. ruské armády Bagration. Cesta na Moskvu byla otevřena, výkvet francouzské armády zůstal v mnoha případech ležet okolo Borodina. Po chybné a neúspěšné kampani ve Španělsku se ruské tažení ukázalo jako další hřebíček do rakve Napoleonově mocenské dominanci v Evropě jen několik málo let nazpět.

Ruská taktika spálené země nesla své ovoce a Velká armáda se postupně vyčerpávala a rozkládala, vojáci kradli a loupili, aby vůbec přežili. Po Borodinu bylo mnoho nejlepších důstojníků zraněných a nebyli schopni hned velet. 14. září 1812 byla obsazena Moskva, nabídky k příměří z ruské strany však nepřicházely, naopak se množily útoky na zásobovací linie a partyzánská válka. Nabízelo se jen několik málo možností, jak postupovat dál. Tažení na Petrohrad nebo návrat ke Smolensku či Minsku. Napoleonova zásada, že válku musí živit válka, v Rusku neplatila. Obrovská plocha řídké zalidněné země nenabízela možnosti zaopatření jako střední nebo západní Evropa. Davout se snažil reorganizovat své divize, měl však jen omezené možnosti, navíc se ještě zcela nezotavil ze svých zranění. Manželce sice psal uklidňující dopisy, ale sám dobře věděl, že

Maršál Davout

realita je jiná a že Velká armáda čelí s přicházející zimou katastrofě. 19. října se armáda z Moskvy začala stahovat. Nashromážděná kořist byla postupně poztrácena, jak ve zhoršujícím se počasí umírali koně po stovkách. Opět se také projevovalo kořistnictví některých velitelů, což Davout sám netoleroval a nikdy se k tomu jako jeden z mála nesnižoval. I proto nepatřil mezi oblíbené. Armáda byla ve svém ústupu velmi pomalá, množily se útoky kozáků. Ve velení zadního voje vystřídal Davouta Ney, který se při ústupu překonával svojí již tak nesmírnou statečností.

Zkáze Velké armády už ale nešlo zabránit, sbory byly příliš izolovány při svém ústupu, což Rusové dovedně využívali. Ústup se změnil v útěk a ani Davoutův sbor už neměl svou pověstnou disciplínu, vojáci chtěli hlavně zpět do bezpečí. 3. listopadu 1812 se odehrála bitva u Vjazmy, kde mohly ruské přesile vzdorovat pouze malé části zbývajících bojeschopného vojska. Jádrem svého sboru nakonec Davout zachránil, šlo tedy o strategické vítězství, přestože se jednalo o ústupové boje, které jsou vždy spíše symbolem porážky. Maršál Davout se i při ústupu projevoval jako člověk zvyklý vyžadovat disciplínu, v této atmosféře však šlo i schopnost improvizovat, což nebyla jeho nejsilnější parketa. Odvolání z postu velitele zadního voje jej jistě mrzelo. Protože už předtím měl mnoho nepřátel, pomluvy o tom, že už na své úkoly dále nestačí, se šířily. 5. listopadu začal padat první sníh a situace se ještě více zhoršila.

11. listopadu se sbor maršála Davouta ocitnul zpět ve Smolensku, ústup však zde neměl končit, šlo jen o další téměř od všech zásob zbařenou zastávku. Davout se zde ostře pohádal s Neyem. Sbory už se po bitvě u Krasného, kde byla do boje nasazena už i císařova Mladá garda, spíše probíjely na vlastní pěst, maršál přišel ještě ke všemu i o všechna svá zavazadla, rozklad vojska se nadále šířil, někdy už vojáci ani neposlouchali rozkazy. Napoleon několikrát vybuchl a zahrnoval maršály včetně Davouta výčitkami, za porážku v ruském tažení však byl odpovědný zejména on sám a jeho velikášství. Na konci listopadu panoval mráz již -30 stupňů. Při opětovném přechodu ruské hranice měl sbor již maximálně 3 tisíce mužů, před bitvou u Borodina jich přitom bylo nejméně 42 tisíc, což vypovídá o strádání, které Velká armáda v Rusku podstoupila. Zejména jízda prakticky přestala existovat. 5. prosince 1812 oznámil císař svým maršálům, že armádu opouští a spěchá do Paříže kvůli neodkladným povinnostem. Postupně jednotlivé země, které vyslaly kontingenty na ruské tažení, přecházely na stranu další protifrancouzské koalice.

Zejména Prusko toužilo po odvetě a Davout, který jej tak ponížil na bitevním poli, si toho byl dobře vědom. Své organizační dovednosti tak opět prokázal při organizování obranných postů a přípravě na další budoucí střet. I díky jeho působení tak byly některé pevnosti připraveny na další válku, jinak byla ovšem morálka dál na nízké úrovni a na územích, kde považovali Francouze za okupanty, se šířily nepokoje. Maršál několik z nich osobně potlačoval a viníky trestal. Polsko bylo dalším ústupem de facto obětováno a pro maršála to byla další hořká pilulka, protože si Poláků považoval, naopak nedůvěřoval všem Němcům, ze strategických důvodů byla i vyhozena do povětří část mostu v Drážďanech. 17. března 1813 vyhlásilo Prusko Francii válku. Davout v této situaci dostal za úkol konsolidovat situaci v Hamburku, který byl francouzským departementem.

Tohoto úkolu se zhostil s nejvyšším nasazením, zaúčinkovala i jeho pověst. Kromě zklidnění nepokojů začal formovat nové jednotky. U velení nováčků obzvláště záviselo na kvalitě jejich velitelů, maršál se proto snažil dosazovat do nejdůležitějších funkcí veterány, kterým důvěřoval. Také se vymáhaly rozsáhlé kontribuce, ovšem jen s omezenými výsledky v kraji poškozeném kontinentální blokádou a ekonomickou krizí. Hamburk byl postupně budován v pevnost připravenou vzdorovat velmi dlouhou dobu nepříteli. Celé léto 1813 proběhlo v horečnatém zápalu. Davout se tak jako tak ocitl na vedlejší koleji důležitých vojenských událostí, které se odehrávaly jinde.

Spojenci proti Napoleonovi i Davoutovi uplatňovali podobnou strategii, tedy neútočit přímo na ně a postupně vyčerpávat jejich síly. 19. října 1813 prohrál Napoleon třídenní bitvu u Lipska a Davout následně dostal rozkazy bránit Hamburk, dokud to půjde.

Obležení Hamburku začalo 3. prosince 1813 armádou na 80 tisíc Rusů a Prusů. Pevnost bránilo 350 děl a na 42 tisíc Francouzů. I na základě dalších drastických opatření, například vyhnání všech z hájeného prostoru, kteří se vzepřeli rozkazu se předzásobit na půl roku dopředu (zde se nám nabízí analogie s Caesarovým obléháním Alesie), si obránci vedli nadmíru efektivně a úspěšně. A to i přes epidemie, které jinak decimovaly celý region a nevyhnuly se ani obráncům. Napoleon abdikoval v dubnu 1814, Hamburk se v ten moment ještě stále držel. Teprve v květnu 1814 tak byla pevnost předána Rusům a Davout v čele svých vojáků se s plnou výzbrojí a se vztyčenou hlavou vrátil do Francie.

Král Ludvík XVIII. vzal Davouta na milost a všechna obvinění proti jeho osobě se nijak dále neřešila, i když ke dvoru nesměl, ostatní maršálové navíc drželi při sobě včetně těch, kteří spolu jinak neměli ideální vztahy. Maršál Davout byl i díky životu v ústraní jediný, který králi neskládal přísahu. Během Napoleonových 100 dní se přidal na jeho stranu, nešťastně mu byla svěřena jen administrativní role ministra války, který měl na starosti vytvořit novou armádu. Velení v poli, pro které by se svým naturelem a také dle vlastního názoru hodil více, mu svěřeno nebylo. I tak je třeba uznat jeho roli v nesmírně náročném úkolu připravit armádu znovu do války. Bez Davouta by se ani žádné tažení nejspíše konat nemohlo.

Po Napoleonově porážce u Waterloo měl na starost jako vrchní velitel obranu Paříže a vedl si přítom úspěšně, spojenecké jednotky se raději neodhodlaly na město přímo zaútočit. Je možné, že přítom hrála roli i srážka mezi oddíly dragounů generála Exelmance a husary pruské 2. jezdecké brigády von Sohr. Z 1500 mužů Prusům zůstalo okolo 500 a morálka obránců Paříže se rázem zvedla. Pokud by Davout zaútočil na Blücherovu pruskou armádu plnou silou, nejspíše by ji dokázal stejně jako kdysi u Auerstädtu drtivě porazit. Sám si však byl vědom, že další spojenecké armády jsou nedaleko a že další válka má smysl jen z pozice zachování cti armády, kde většina vojáků chtěla dál bojovat. Z politického hlediska Francie neměla šanci na dlouhodobý úspěšný odpor proti téměř celé Evropě a opětovný návrat Bourbonů s králem Ludvíkem XVIII. se stal rychle dalším dokladem toho, jak turbulentní byla doba napoleonských válek, které se tímto dějstvím definitivně uzavřely. Obrana Paříže byla Davoutovo poslední velení v poli. Dlouhá vojenská kariéra výjimečného vojevůdce skončila.

Závěrem je nezbytné si položit také otázku, jaký byl vlastně Louis-Nicolas Davout člověk? Sám sebe označoval, že má hlavu vojáka, ale srdce měšťáka. Pro své nejbližší byl milující a pozorný manžel a otec. Přes své jinak pedantské, spíše odtažitě jednáni na veřejnosti byl v soukromí přátelský a vstřícný, i tak měl jen málo přátel. Jak už to u velkých osobností bývá, byl tedy člověkem plným paradoxů a kontrastů. Obdobně vystupovala jeho manželka, která se při jeho častých a dlouhých nepřítomnostech starala o panství Savigny-sur-Orge. Společně měli 8 dětí, ale jen 3 z nich se dožily dospělého věku. Z jejich dochované korespondence vyplývá, že k sobě chovali úctu po celý společný život a jejich vztah byl plný upřímného citu. Davout také štědře pomáhal celému širokému příbuzenstvu, odmítal pouze protekci či úlevu ohledně služby v armádě, na tomto poli byl skutečně železným maršálem se stejným metrem vůči všem.

Jako velitel nebyl maršál Davout svými podřízenými oblíben, byl nesmírně přísný, prudký a přímý, nebral ohled na pocity ostatních a bylo mu jedno, že svojí razancí leckoho urazí. Byl čas- to ironický a prakticky neměl přátele ani mezi generály, získat si jeho respekt šlo jen po velmi

dlouhé době a naprosto mimořádnými činy, sám byl nesmírně statečný a v plnění povinností nepřekonatelný, nebyl úplatný a uměl uznat i svoji chybu. Tím vším byl mezi Napoleonovými maršály výjimečným, a i když ani sám císař jej jako člověka neměl zrovna v lásce a oba byli z jiného těsta, vážil si ho a uznával jeho schopnosti. Napoleon zkrátka věděl, že se na něj může spolehnout, a proto mu také přiděloval náročné a zodpovědné úkoly, na které by jiní nestačili. Z hlediska vojenského umění byl jednoznačně ze všech maršálů nejnadanější, což bylo dáno i tím, že byl vzdělaný a sečtělý. Napoleon poté, co se jejich cesty rozešly, glosoval jejich vztah slovy: „Myslel jsem, že mě Davout miluje, ale on miluje jen Francii.“

Maršál Davout vstoupil do dějin jako někdo, koho sice jako jeho mnohé další současníky zrodila přelomová doba francouzské revoluce, na vrchol kariéry se však dostal jen zásluhou vlastních schopností, a proto je právem považován společně s Napoleonem za jednoho z největších francouzských vojevůdců. Jen málokterá osobnost vojenské historie navíc neprohrála jedinou bitvu, u Davouta hrálo roli i to, že se o své vojáky poctivě staral a negativní stránky dlouhých tažení a válečného utrpení poctivě sdílel s nimi, i díky tomu jej respektovali a bojovali nesmírně houževnatě. Proto si mohl dovolit jako jeden z mála z celé císařské armády samostatně manévrovat.

Maršálův osud se naplnil 4. června 1823, zemřel na následky tuberkulózy. Dlouhá tažení, smrt většiny dětí ještě za jeho života a po mnoho let soustavné velké nervové vypětí se na délce jeho života rozhodně podepsaly. Císaře Napoleona přežil o pouhé 2 roky. V období restaurace nejdříve čelil ústrkům, posléze mu však byly jeho hodnosti vráceny, byl jmenován francouzským páirem a rok před smrtí byl zvolen starostou Savigny-sur-Orge, po čase po něm tuto funkci převzal i jeho syn. Aimée Davoutová se vdovské penze dočkala až v roce 1829, manželka přežila o 45 let a dožila se úctyhodného věku 86 let. Titul vévody z Auerstädtu na rozdíl od knížete z Eckmühlu dodnes nezanikl. Maršál Davout zůstává i nadále postavou, která si zasluhuje připomínat, a to nejen díky vítězným bitvám, ale celkovému odkazu ve schopnosti držet se svých zásad, který po sobě zanechal.

LITERATURA

- BARNETT, Correlli: Bonaparte. Překlad Jan Kozák. Brno 2005.
 BLATNÝ, Richard: Napoleonská encyklopedie. Praha 1995.
 BOUHLER, Filip: Napoleon. Praha 1994.
 CASTELOT, André: Napoleon Bonaparte. Praha 1998.
 DEMORY, Jean-Claude: Les maréchaux d'empire. Paříž 2008.
 HAYTHORNTHWAITE, Philip J.: Napoleonovi vojevůdci 1809–1815. Praha 2007.
 HOLMES, Richard: Napoleonské války. Brno 2008.
 KOVAŘÍK, Jiří: Maršál Ney – Napoleonův nejstatečnější. Třebíč 2007.
 LEVAVASSEUR, Octave – KOVAŘÍK, Jiří: Od Slavkova po Waterloo (1802–1815). Praha 2018.
 ŠTOVÍČEK, Michal: Železný maršál. Praha 2019.
 TARABA, Luboš: Waterloo. Praha 1999.
 UHLÍŘ, Dušan: Slunce nad Slavkovem. Třebíč 2017.
 WINTR, Stanislav: 26 maršálů Napoleona I. Cheb 2004.